

Встановити взаємозв'язок кількості дійних днів із походженням корів, величиною їх продуктивних та відтворних показників дає змогу коефіцієнт кореляції, а силу цього впливу – дисперсійний аналіз.

У результаті власних розрахунків виявлено додатну слабку кореляцію між кількістю дійних днів і часткою спадковості за голштинською породою корів ($r=+0,16$) та показниками молочної продуктивності ($r=+0,20-0,21$); середню за силою – із періодом від отелення до першого осіменіння ($r=+0,39$) ($P\geq 0,999$) та індексом осіменіння ($r=+0,56$) ($P\geq 0,999$); сильну – із тривалістю сервіс-періоду ($r=+0,85$) ($P\geq 0,999$).

Згідно з результатами дисперсійного аналізу сила впливу генетичних факторів на кількість дійних днів корів знаходиться в межах 14,3–52,4 %. Слід наголосити, що сильний вплив на досліджуваний показник має належність корів до певної лінії – 52,4 % ($P\geq 0,99$), що вказує на можливість проведення відбору корів за тривалістю лактації, ґрунтуючись на їх лінійній належності.

Використання фактору «кількість дійних днів» дає змогу більш об'єктивно оцінювати продуктивні і відтворні показники корів української чорно-рябої молочної породи. Подовження лактації більше 305 днів призводить до втрат надою і приплоду корів. Із зростанням кількості дійних днів вище оптимального значення (305 днів) щодня втрачається близько 0,3 % надою та 0,24 голови приплоду у розрахунку на 100 корів.

Встановлений вплив на тривалість лактації корів їхнього походження ($\eta^2_x=28,7$), лінійної належності ($\eta^2_x=52,4$ %) та частки спадковості за голштинською породою ($\eta^2_x=14,3\%$). Використання під час проведення селекційно-племінної роботи отриманих результатів сприятиме оптимізації тривалості лактації корів у стаді.

УДК 636.127.1.082

РИСИСТІ ПОРОДИ КОНЕЙ В УКРАЇНІ

І. О. Супрун
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Орловська рисиста порода є унікальним явищем не лише для конярства Росії чи країн СНД, але і світового кіннозаводства. Проте в умовах сьогодення орловський рисак переживає не кращі часи. З одного боку, порода є символом вітчизняного кіннозаводства, з іншого, – на іподромних випробуваннях відсоток орловців складає не більше 40, оскільки представники породи і за жвавистію, і за скороспілістю значно поступаються іншим рисистим породам – російській рисистій, американській стандартбредній та французькій.

© І. О. Супрун, 2012

Селекціонери в конярстві вважають, що в породі коней повинно бути не менше 6–10 ліній, а в кожній з них не менше 6–10 потомків, та 6–12 родин, з щонайменше 6 продовжувачками кожної.

Тому метою наших досліджень був аналіз динаміки чисельності орловської, російської, французької та американської рисистих порід в Україні за 2005–2011 роки. Для реалізації даної мети були використані книги державного племінного реєстру за відповідні роки.

Згідно з даними племінного реєстру станом на 1.01.2011 в Україні зареєстровано 4 кінних заводи та 10 племінних репродукторів з розведення коней орловської рисистої породи. У вказаних племінних господарствах зареєстровано 911 гол коней, у тому числі 54 жеребці-плідники і 300 племінних кобил. За результатами власних досліджень протягом піддослідного періоду з 2005 по 2011 роки загальна чисельність поголів'я коней орловської рисистої породи зменшилась більше ніж на 20 %. Варто відмітити, що чисельність жеребців порівняно з 2005 роком збільшилась на 11 гол, а кобил і племінного молодняку зменшилась на 50 і 240 голів відповідно. Слід також зазначити, що до 2007 р. поголів'я коней зростало і досягло найбільшої чисельності (1156 голів), а з 2008 року загальна кількість коней орловської рисистої породи почала стрімко падати. За даними племінного реєстру загальна чисельність поголів'я у 2011 році відносно до 2007 зменшилась більше як на 20 %, а в 2010 – більше, ніж на 25 %. Зокрема, кількість кобил зменшилась майже на 25 %, жеребців – на 13 %.

Приємно відзначити, що в 2011 р. відстежується тенденція до стабілізації чисельності поголів'я порівняно з попередніми роками за рахунок збільшення кількості племінного молодняку і жеребців-плідників. Такому зростанню, на нашу думку, сприяла державна програма матеріальної підтримки утримання племінних тварин у кінних заводах та племрепродукторах, згідно з якою окремі найбільш видатні жеребці-плідники та перспективний племінний молодняк забезпечувався фіксованою матеріальною дотацією з боку держави.

Планомірна селекційна робота з орловською рисистою породою дала змогу досягти значних результатів у збільшенні зросту, поліпшенні екстер'єру, створенні бажаного типу та підвищення головної селекційної ознаки – жвавості. Але зараз для більш швидкого забезпечення істотного поліпшення жвавості вітчизняних рисаків більшість конезаводчиків схильється до необхідності міжпородного схрещування. Перевага при підборі коней для поліпшення жвавості російської рисистої породи надається американським стандартбредним коням як найжвавішим та найбільш консолідованим рисакам.

Серед причин зменшення чисельності поголів'я коней в Україні хочеться підкреслити конкуренцію коней зарубіжної селекції з вітчизняними, соціально-економічну перебудову, зміну форм власності, економічну кризу. Ці та інші чинники визначають проблему зникнення цінних порід вітчизняної селекції. Від вирішення даних питань залежить доля і орловської рисистої породи.

Отримання «призових коней» є необхідною умовою для відродження міжнародної слави вітчизняного рисистого кіннозаводства, прибутковості та функціонування іподромів на Україні. Коні української селекції не мають змоги брати участі в міжнародних призах, оскільки нині рекорди вітчизняних рисаків відстають від європейських і світових. Останнім часом в гонитві за жвавістю застосовується масове поглинальне схрещування російських рисистих кобил з плідниками американської стандартбредної породи низького селекційного класу. Весь процес насичення кровностями вже згадуваних жвавих рисистих порід носить вельми хаотичний характер. Тоді як успішне управління еволюцією порід має бути засноване на науково обґрунтованій теоретичній базі, яка б дала змогу розробляти перспективну стратегію розведення тварин із прогнозованим селекційним ефектом. Динаміка розвитку порід коней за господарськи корисними ознаками потребує постійного детального аналізу і узагальнення селекційної інформації стосовно оцінки, відбору та підбору тварин у межах генеалогічних формувань. Тому поряд із дослідженням орловської рисистої породи ми проаналізували динаміку чисельності російської рисистої породи, припускаючи, що зниження чисельності орловських рисаків пояснюється зростанням чисельності поголів'я більш жвавих російських. Але результати власного аналізу не підтвердили цього припущення. Так, за останні п'ять років поголів'я коней російської рисистої породи теж зменшилось приблизно на 20 %. Згідно з даними племінного реєстру, станом на 1.01.2011 р. у зареєстрованих в Україні 3 кінних заводах та 11 племінних репродукторах із розведення коней російської рисистої породи утримувалося 922 гол. коней, у тому числі 38 жеребців-плідників і 304 племінних кобили. За результатами власних досліджень протягом піддослідного періоду з 2005 по 2011 роки загальна чисельність поголів'я коней російської рисистої породи також зменшилась більше ніж на 20%. Слід зазначити, що до 2008 року поголів'я коней зростало і досягло найбільшої за останні п'ять років чисельності (1297 голів). Лише протягом одного року у 2010 році загальна чисельність поголів'я відносно до 2009 зменшилась більш як на 22%. Зокрема кількість кобил зменшилась майже на 22%, жеребців – на 31%.

Однією з оригінальних рисистих порід в світі є французька рисиста – відмінна призова порода, яка не поступається за жвавістю американській стандартбредній, а за спортивними якостями та за витривалістю перевершує її. Французькі рисаки як більш пізньоспілі в старшому віці виграють майже всі визначні міжнародні призи в Європі. Рисисте кіннозаводство Франції домоглося таких успіхів завдяки ретельному відбору жеребців-плідників, поліпшенню годівлі і утримання коней, високій техніці заводського та іподромного тренінгу і цілеспрямованій системі випробувань коней риссю під сідлом і в збруї в запряжках.

Згідно з даними племінного реєстру станом на 1.01.2011 в Україні вперше за останні роки організовано в Київській області єдиний племінний репродуктор «Рода» з розведення коней французької рисистої породи. У даному племінному господарстві зареєстровано 39 голів коней, в тому числі 2 жеребці-плідники і 17 племінних кобил.

Стосовно чисельного представництва чистокровних американських рисаків у кінних заводах та племінних репродукторах згідно з державним племінним реєстром станом на 1.01.2011 в Україні не зареєстровано племінних господарств з розведення коней американської стандартбредної породи. В приватних господарствах утримуються коні для спорту та користувальних схрещувань. Кровність російських рисаків за американською стандартбредною породою продовжує зростати завдяки використанню чистопородних американських жеребців. Російська рисиста порода практично поглинається американською та частково французькою, тому у вітчизняному конярстві за аналогією з Росією та іншими країнами СНГ, де склалася подібна ситуація для характеристики російсько-американських або російсько-французьких помісей, все частіше вживають термін «призові рисаки». Як свідчить міжнародний досвід, найбільш перспективним методом отримання видатних іподромних бійців є міжпородне схрещування американських рисаків та їхніх помісей з представниками французької рисистої породи. У вітчизняному кіннозаводстві спадковість французької рисистої породи представлена через Міндена, його потомків та потомків американо-французьких жеребців Charif di lesolo, Workagolic, Himo Sasselyn.

Отже, за результатами досліджень можна стверджувати про значне скорочення поголів'я коней орловської та російської рисистих порід за останні п'ять років. Проблему збереження цих унікальних вітчизняних порід необхідно вирішувати на державному рівні. Оскільки орловська рисиста порода є національним надбанням і для України, обов'язком держави є підтримка її чисельності на рівні, достатньому для ефективної селекційної роботи та підтримання генеалогічної структури породи.

УДК 575:636.082

ГЕНЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ЗДОБУТКИ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Б.Є. Подоба
Інститут розведення і генетики тварин НААН

Питання щодо ролі і місця генетики в наукових здобутках інституту не просте. Адже ще М. І. Вавілов наголошував на тому, що генетика повинна бути керівним засобом селекції, але для цього їй необхідно стати більш еволюційною, більш фізіологічною, більш близькою до запитів практичної селекції. З цієї точки зору необхідно зазначити, що нерозривним елементом практичної селекції в племінному тваринництві України стала популяційна генетика.